

УДК 821.161.2-1.09

АВТОРСЬКІ ВІДСТУПИ ЯК РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ АВТОРСЬКОЇ ПОЗИЦІЇ В НОВЕЛАХ ЛЕОНІДА МОСЕНДЗА

Володимир Радзівський

Рівненська класична гімназія «Престиж»
вул. Данила Галицького, 15, м. Рівне, 33028, Україна
radzvol@ukr.net

Розвідку присвячено темі функціонування авторських відступів у текстах малої прози Леоніда Мосендза, яскравого представника вісниківського кола митців. Проблему розглянуто в контексті загальної авторської позиції. Метою розвідки є виявлення художніх особливостей зазначених позафабульних прийомів у новелах збірок «Людина покірна» й «Відплата». Визначено, що звернення до такої наративної тактики зумовлено прагненням до переконливості дискурсу. Відповідно до класифікації таких літературознавців, як І. Безпечний, В. Пахаренко, Н. Ференц та ін., виділено до розгляду ліричні, публіцистичні, філософські й історичні авторські відступи. Автор аргументував природність введення подібних конструкцій у новелах «Людина покірна», «Брат», «Хазарин», «На утвор», «Птах високого лету» й «Мінерва». Здійснено рецепцію художньої доцільності розлогих авторських відступів у новелах «Роксолана» і «Поворот козака Майкла Смайла». Порівняно з новелами збірки «Людина покірна» у «Відплаті» ці наративні компоненти вирізняються більшою лаконічністю, «завуальованістю» в художню тканину текстів. Відзначено вплив на рецепцію зазначених елементів композиції властивих їм полемічності, парадоксальності, афористичної насиченості. В основному всі відступи віддано оповідачеві, що сприймається невід'ємно від постаті автора. У висновках зазначено, що авторські відступи, роздуми новел Л. Мосендза не переобтяжують сприйняття тексту, є природним компонентом загальної мовної партитури. Результати дослідження відкривають нові перспективи наукового осмислення авторських відступів як поширеного явища у творах еміграційної української малої прози загалом.

Ключові слова: авторська позиція; авторські відступи; ліричні відступи; публіцистичні відступи; філософські відступи; історичні відступи; позафабульні елементи композиції; полемічність; вісниківський дискурс.

Помітною стильовою рисою багатьох прозових творів української еміграційної літератури є авторські відступи. Подібне авторське втручання в зображувані події допомагає виявити ставлення до порушуваних проблем, поведінки чи поглядів героїв. Основною причиною такої наративної тактики є прагнення до переконливості дискурсу. У творах, що були відгуком на злободенні проблеми українства (представники другої хвилі еміграції покинули Україну внаслідок поразки національно-визвольних змагань), якнайповніша репрезентація авторської позиції видається вкрай важливою, особливо якщо врахувати відносно вільні творчі реалії еміграції (тоді як письменникам у «совєтській» дійсності бракувало таких умов).

Загалом авторські відступи — це позафабульні, структурно значимі елементи тексту, які впливають на його жанрову специфіку. За А. Ткаченком, справді, «ліпше говорити про позафабульні елементи, бо, крім зовнішньо-подієвого чи описового плану зображення, існує внутрішньо-психологічний план вираження, — це дві іпостасі сюжету (загалом художнього світу), які можуть розгортатися паралельно, взаємопереходити одна

в одну, перетинатися і знову розходитися, повертатися і т. д.» (1998, с. 182). В авторському відступі автор-оповідач несподівано втручається в текст, перериваючи рух сюжету своїми коментарями. Авторський відступ від сюжетної оповіді — це один зі способів виявлення задуму автора. Аналогічно до інших форм власної присутності (коментарів, пояснень, характеристик тощо) відступом (в основному оцінним) письменник заявляє про свій світогляд, ставлення до того, що відбувається. Це своєрідні свідчення про специфічну картину світу, сформовану в авторській свідомості, його творчі й особистісні пріоритети і т. д. І. Безпечний зазначає, що авторськими відступами письменник «перериває розвиток сюжету в творі та вступає в пряму розмову з читачем (або персонажем)» (2009, с. 43). І. Безпечний (2009), В. Пахаренко (2009), Н. Ференц (2011), деякі інші літературознавці виділяють такі види авторських відступів: *ліричні, публіцистичні, філософські, історичні*.

Інколи художня органічність авторських відступів у текстах викликає сумніви, адже уповільнення ходу подій, порушення загальної мовної партитури тексту, надмірне захоплення моралізаторством

і резонерством можуть понизити художню вар-тість твору. Усе залежить від чуття міри самого митця. «Втручаючись у твір, — зауважує І. Ісакова, — письменник порушує єдність образної картини і розвиток дії, але єдність твору не порушується, оскільки в них [в авторських відступах] висловлюється та ж авторська позиція, що й у творі загалом» (2009).

Погляд на цю проблему видається актуальним й у світлі вісниківського дискурсу, що понад усе плакав «нову» людину, спраглу до боротьби за українську незалежність. Наявні ці позафабульні елементи й у новелістиці Леоніда Мосендза, яскравого представника вісниківського кола митців. У його новелах зі збірок «Людина покірна» (1937) та «Відплата» (1939) наявний широкий спектр проблем, що зазвичай порушуються у відступах.

Думки дослідників про цей текстовий компонент творів Л. Мосендза часто різняться. Так, Я. Гординський у статті, що була відгуком на появу збірки «Людина покірна», негативно оцінює занадто розтягнуті філософські роздуми Давида, вважає, що це пішло на шкоду творенню образів (1938, с. 1–2). Опонент Я. Гординського, ім'я якого заховано за криптонімом М. Л. [Д. Донцов], не сприйняв зазначених закидів, стверджував, що розмови Давида з приятелями — «це те оригінальне тло, <...> це ті особливі засоби, які вживає Мосендз, щоб виявити свій світогляд і з'єднати для нього читача» (1938, с. 473). І. Набитович наголошує, що «вступні зауваги й філософські роздуми Давида є тією організовувальною засадою, яка об'єднує різнопланові, різносюжетні твори в єдину художню цілісність» (2001, с. 157).

Показовим є те, що «події національно-визвольної боротьби знайшли відображення переважно у новелах, оповіданнях та повістях. Фрагментарність вражень, що збереглися в пам'яті авторів, динамічний перебіг подій виявилися адекватними здебільшого «малій прозі» (Просалова, 2005, с. 121). Порівняно з творами аналогічного жанру У. Самчука, Ю. Липи, Юрія Клена роль позафабульних елементів новелістики Л. Мосендза видається особливо значною.

Так, авторські роздуми є характерною ознакою збірки «Людина покірна». Ці художні елементи виконують насамперед композиційні функції: окреслюють ідейно-тематичний задум, уповільнюють або прискорюють хід подій. Позитивно впливають на сприйняття роздумів їхні полемічність, парадоксальність, афористична насиченість. Якщо в Ю. Липи нечисленні короткі суспільно-філософські роздуми вставлено в репліки персонажів, то відносно розлогіші їхні відповідники в Л. Мосендза входять переважно до авторського мовлення. У збірці «Людина покірна» це частина розповідей Давида, він є презентантом думок автора. Згадаймо, наприклад, міркування Давида щодо поведінки культурних націй у Першій світовій війні:

Велика європейська війна!.. Всі без виключення, всі народи йшли до неї, як вівці на різню, як подорожні до каси за квитками на потяг. І чим культурніша нація — тим ніби більше вона виявляла покори й послуху. Так-таки аж в чергу ставали на кровопуск... (Мосендз, 2011, с. 10)

У «Відплаті» авторські відступи відзначаються більшою лаконічністю, завуальованістю в художню тканину тексту. Як-от у новелі «Птах високого лету», де динаміка подій ненадовго притримується короткою авторською рефлексією, що лірично окреслює одну думку:

Ніщо так не усвідомлює юнакові його поставлення в світі, ніщо не дає йому такого мірила для самого себе, як перше <...> відчуття жінки, її краси й можливості її кохання. Одного разу приходиться вона <...> й питає одверто: <...> «Хто ти? Хто ти, що маєш сміливість задивлятися на мене? Що маєш найдорожчого, чим можеш приманити мене?» (Мосендз, 2016, с. 19)

Ідіостиль письменника характеризується загалом великою ошадливістю щодо слова, вислову. Прикладом може служити напружений епізод новели «Люди»: «Я вже не пам'ятаю, що сказав шефові. Але він був здивований» (Мосендз, 2011, с. 74). Можливо, мовна практика письменника дала «побічний ефект» сухості та надмірної інтелектуальності, якими дорікав прозаїкові Є. Маланюк (1962, с. 172), адже загальний пафос творів достатньо емоційний. Це особливо виразно простежується при порівнянні зі стилем малої прози Юрія Клена. Новеліст дозволяє собі відносно багатослів'я лише в міркуваннях, авторських відступах (це яскраво проглядається при зіставленні з мовленням персонажів і мовленням розгортання дії).

Присутність автора в новелах Л. Мосендза, зрозуміло, — це не тільки авторські відступи, але настроєвість творів майже завжди коригується саме ними. Наратор обох збірок митця є безпосереднім виразником авторських ідей, його ідеологічної позиції. Позицію ж наратора в малій прозі письменника слід окреслити як «вчитель», «виховник». Ідеальним реципієнтом новел «Людини покірної» та «Відплати», що різняться темами, але близькі ідейно, є читач насамперед широкий, масовий. При цьому в Л. Мосендза відсутня буквальна апеляція до реципієнта, яку можна спостерігати, наприклад, у «Месниках» У. Самчука. Зрозуміло, що «Месники» — це твори-агітки, вони писалися виразно адресно, адже така їхня специфіка. Пам'ятаючи про особливості підпільного журналу «Сурма», де були надруковані оповідання письменника-волиняка, зазначимо все-таки видиме підлаштування стилю під масового реципієнта, що виявилось в слабо завуальованій

агітації, занадто буквальных заохоченнях до розмови, до слухання; у спрощеній образності та метафоризації; подекуди в пафосній емоційності, перечуленості характерів. Новели Л. Мосендза, що виконують таку ж ідеологічно-виховну функцію, позбавлені подібних виражальних засобів, є художньо вартіснішими.

Відступи публіцистичного плану знаходимо в новелах «Людина покірна», «Хазарин», «Роксоляна», «Мінерва». Привертає увагу вдумливість, оригінальність мислення, емоційна прямота, як-от у «Людині покірній»:

Вся та велика воєнна епопея й усі наступні революції з їхнім терором тому лише й ударили так міцно по культурі, що основою її є покора: жертви звикли до законності, до порядку, до системи. Мовчки й у чергу ставали чи то під кулю чекіста, чи то під кулемет. Тьху!.. (Мосендз, 2011, с. 11)

На подібні роздуми негативного забарвлення натрапляємо й у «Хазарині», де оповідач Давид називає русичів-українців «літеплою саламахою», що «нерухомо засіла найчудовіший у світі кусень землі. Засіла, сидить і <...> киптяву в світове життя пускає. І гинути не хоче й палати не може» (Мосендз, 2011, с. 32). Дещо несподівано, хоча й «прогнозовано» йдеться про вибір української бранки в новелі «Роксоляна»: «Як могла Роксоляна до тієї добровільності дійти? Бо ж як вона могла забути ніч, коли люди її чоловіка, хай і султана, спалили її дім, пробрили списом матір, згвалтували сестер і задушили арканом батька?» (Мосендз, 2011, с. 43).

Несподівано звучить і голос «владної Мінерви» — мудрості в новелі про Сковороду: «Служити чужині?.. А чому ж і ні... Чого шукати?.. Усюди однакові люди!.. Усюди!..» (Мосендз, 2016, с. 121). Надалі в зазначених творах відбувається прогнозовано очікуване: дія всупереч, демонстрація сили, здатної змінити на краще світ довкола. Інженер Калер в останній момент життя виявив мужність і провчив російського солдата, що втратив людську подобу; повстанець Давид помстився негіднику чекісту, що нищив релігію; а Сковорода остаточно вирішив повернутися на Батьківщину й віддати їй всі свої знання й талант. Авторські відступи тут увиразнюють інтригу, доповнюють ефект несподіваності в розв'язці.

Глибину мислення автора презентують *філософські* роздуми. Їх можна констатувати у творах, де йдеться про поведінку людини, що опинилася на межі життя та смерті: «На утвор», «Поворот козака Майкла Смайльза». Оповідач Давид так резюмує про «закони» юрби: «Почуття масовості відбирає в складової одиниці волю...» (Мосендз, 2011, с. 127). Той же оповідач спостерігає, як співає, танцює, поводить у бою, милується красою природи американець, що має українське коріння, і врешті констатує вроджені здібності

й уподобання, що підсвідомо мотивують Майкла (Мосендз, 2011, с. 119–120). Такі естетизовані переживання готують читача до кульмінації, до розв'язки, доповнюють образ однієї зі сторін конфлікту, дають ключ до розуміння шукань героя.

Ліричні відступи є художньо глибокою концентрацією почуттів, як уже згаданий раніше фрагмент із новели «Птах високого лету» (про перше захоплення жінкою). Здебільшого письменник дотримується у своїх новелах цікавої чіткої (сильної) фабули. У творах, де в сюжетобудові відчувається вагомий вплив законів лірики («Брат», «Берладник»), наявна послаблена фабула; новела «Лист» є виразно безфабульною. У ліричних переживаннях тут проглядаються автобіографічні аспекти («Брат»):

О, ти шарлатний дев'ятнадцятий роче!.. Ти запалюєш вогнем волі мою батьківщину... ти робиш з нас, ще вчора дітей, людей і людину... Тобі, дев'ятнадцятий роче, що в крові й пожежах, у тріскотінні кулеметів і вибуху шрапнелів, в знущанні, героїстві, боягузтві й жертвах ідеш через наші серця — тобі привіт!.. (Мосендз, 2011, с. 24)

У діда-берладника й у ліричного героя-оповідача потреба захищати батьківщину тісно переплелася з любов'ю до природної краси рідного Поділля:

Дід говорив, а мені здавалося, що гарячий обрій розсунувся <...> ген-ген за Дністер, за нагорянські скелі. <...> Залишилося лише сонце, прудка ріка, пах чебреця та мінливий обрій, за яким шикувалися віки.

А з-за обрію мчали татарські загони, переслідувані козаками, сунули на північ бундючні яничари, щоб за мить утікати за Дністрові пороги. <...> Дорошенко з надією й жалем вдивлявся з горбів у розшарпану батьківщину... Минулося... Все минулося... (Мосендз, 2011, с. 27–28)

На тлі подібних емоційних міркувань реципієнт відповідно оцінює характери, вчинки, осмислює події, явища.

Історичні відступи в новелах Л. Мосендза виникають в ідейно-тематичному зв'язку з описуваними подіями. Так, у новелі «Великий лук» автор вихоплює важливі моменти з життя родини, аби показати тяглість традиції, пам'ять поколінь, наситити текст духом войовничості:

Рід Яхненків був із <...> старих козацьких родів Гетьманщини. <...> Бувши нащадками легендарних «Ігоревих воїв», гонилися Яхненки світами. Ворскла, Жовті Води й Полтава, Грінвальд і Сарагоса, Царгород і Відень — були тими етапами, на яких бігом віків

зупинявся рід, шукаючи собі чести, а батьківщині слави. (Мосендз, 2011, с. 76)

Про дух здорового авантюризму, життєвої кмітливості й активності йдеться в одному з відступів новели «Поворот козака Майкла Смайлза»: «Хто були ті піонери, що з авантюристом Джоном Смитом, хоч і адміралом “Нової Англії”, засновували цю державу? Як і чому син козацького сотника з далекого козацького міста прийшов до Вірджинії, щоб обернутися в Майкла Смайлза?» (Мосендз, 2011, с. 110). Подібна історична інформація виконує функцію образотворення, адже головні герої тепер сприймаються по-іншому.

Деколи, як видається, автор зловживає цим нарративним компонентом, невиправдано гальмуючи розгортання сюжету (особливо це відчутно в новелах «Роксоляна» та «Поворот козака Майкла Смайлза»). В інших випадках цей елемент має вигляд напрочуд органічного складника тексту (наприклад у новелі «Брат»). Априорі художня вартість роздумів в іншому: в оригінальних спостереженнях, цінних умовиводах. Доречним, отже, є твердження О. Грицаця:

А притім особливо цінними видаються мені філософічні думки на тему покори, густо розсіяні в нашій книзі автором, думки з кожного погляду важливі як безсумнівні життєві правди, окуплені власне довгими століттями нашої національної трагедії і з'ясовані тут з усією переконливістю історичної дійсності. І в тому може найбільша вага цього твору Мосендза. Бо ті думки автора примушують нас на кожній сторінці застановитися над цілістю нашої минулості і нашої теперішності, і шукати найглибших причин його такої і такої то долі, причин, обумовлених передовсім нашою духовістю. (1938, с. 2)

Загалом авторські відступи, роздуми новел Л. Мосендза не переобтяжують сприйняття тексту, є природним компонентом загальної мовної партитури. Їхня конструктивна роль у текстах завжди досить вагома. У них автор у межах вісниківської естетики осмислює певні події, провокує читача до власних прогнозів, міркувань, висновків, коригує інтерпретацію. Переважно всі вони віддані в уста оповідача, що сприймається невід'ємно від постаті автора.

Перспективними видаються дослідження когнітивного аспекту авторських відступів у творах Л. Мосендза.

Покликання

- Безпечний, І. (2009). *Теорія літератури*. Київ: Смолоскип.
- Гординський, Я. (1938). Репсоди про Україну. *Назустріч*, 1, 1–2.
- Грицай, О. (1938, 4 березня). «Людина покірна» (Homo lenis). *Свобода*, 51, 2.
- М., Л. (1938). З пресового фільму. *Вістник*, 6, 473–474.
- Маланюк, Є. (1962). Спізнене покоління (Леонід Мосендз і інші). В Є. Маланюк, *Книга спостережень. Проза* (Т. 1, с. 171–177). Торонто: Гомін України.
- Мосендз, Л. (2011). *Людина покірна*. Київ: Українська видавнича спілка ім. Ю. Липи.
- Мосендз, Л. (2016). *Відплата. Оповіді*. Київ: Українська видавнича спілка ім. Ю. Липи.
- Набитович, І. (2001). *Леонід Мосендз – лицар святого Грааля. Творчість письменника в контексті європейської літератури*. Дрогобич: Відродження.
- Пахаренко, В. (2009). *Основи теорії літератури*. Київ: Генеза.
- Просалова, В. (2005). *Текст у світі текстів Празької літературної школи*. Донецьк: Східний видавничий дім.
- Ткаченко, А. (1998). *Мистецтво слова: вступ до літературознавства*. Київ: Правда Ярославичів.
- Ференц, Н. (2011). *Основи літературознавства*. Київ: Знання.
- Чернец, Л., & Исакова, И. (2009). *Теория литературы. Анализ художественного произведения. Словарь терминов*. Отримано з: <http://www.philol.msu.ru/~tezaurus/docs/3/dictionary.php?label=%CE&word=%CE%F2%F1%F2%F3%EF%EB%E5%ED%E8%FF%20%E0%E2%F2%EE%F0%F1%EA%E8%E5>.

References (translated and transliterated)

- Bezpechnyi, I. (2009). *Teoriia literatury* [Literary theory]. Kyiv: Smoloskyp.
- Chernec, L., & Isakova, I. (2009). *Teoriia literatury. Analiz zhovstvennogo proizvedeniia. Slovar' terminov* [Literary theory. The artwork analysis. Glossary]. Retrieved from: <http://www.philol.msu.ru/~tezaurus/docs/3/dictionary.php?label=%CE&word=%CE%F2%F1%F2%F3%EF%EB%E5%ED%E8%FF%20%E0%E2%F2%EE%F0%F1%EA%E8%E5>.
- Ferents, N. (2011). *Osnovy literaturoznavstva* [Fundamentals of literary studies]. Kyiv: Znannia.
- Hordynskiy, Ya. (1938). Rapsody pro Ukrainu [Rhapsodies about Ukraine]. *Nazustrich*, 1, 1–2.
- Hrytsai, O. (1938, March 4). «Liudyna pokirna» (Homo lenis) [“Submissive person” (Homo lenis)]. *Svoboda*, 51, 2.
- M., L. (1938). Z presovoho filmu [From the press film]. *Vistnyk*, 6, 473–474.
- Malaniuk, Ye. (1962). Spiznene pokolinna (Leonid Mosendz i inshi). In Ye. Malaniuk, *Knyha sposterezen. Proza* [Observations book. Prose]. (Vol. 1, pp. 171–177). Toronto: Homin Ukrainy.
- Mosendz, L. (2011). *Liudyna pokirna* [Submissive person]. Kyiv: Ukrainka vydavnycha spilka im. Yu. Lypy.
- Mosendz, L. (2016). *Vidplata. Opovidi* [Retribution. Short stories]. Kyiv: Ukrainka vydavnycha spilka im. Yu. Lypy.
- Nabytovych, I. (2001). *Leonid Mosendz – lytsar sviatoho Hraalia. Tvorchist pysmennyka v konteksti yevropeiskoi literatury* [Leonid Mosendz as a Holy Grail Knight. Writer's creativity in the European literature context]. Drohobych: Vidrozhennia.
- Pakharenko, V. (2009). *Osnovy teorii literatury* [Fundamentals of the literary theory]. Kyiv: Heneza.
- Prosalova, V. (2005). *Tekst u sviti tekstiv Prazkoi literaturnoi shkoly* [Text in the world of Prague literary school texts]. Donetsk: Skhidnyi vydavnychiy dim.
- Tkachenko, A. (1998). *Mystetstvo slova: vstup do literaturoznavstva* [The Art of the word: Introduction to literary studies]. Kyiv: Pravda Yaroslavychiv.

AUTHOR'S DIGRESSION AS A REPRESENTATION OF AUTHOR'S POSITION IN LEONID MOSENDZ'S SHORT STORIES

Volodymyr Radziievskyi

Rivne Classical Gymnasium Prestige, Ukraine

The intelligence is devoted to the functioning of author's digression in the texts of short prose by Leonid Mosendz, a bright representative of the "Visnyk" circle of artists. The problem is considered in the context of the general author's position. The purpose of the article is to identify the artistic peculiarities of the above-mentioned out of plot techniques in the novels of the collections "Homo lenis" (1937) and "Repentance" (1939). The thoughts of previous researchers of L. Mosendz's works (Y. Hordynskyi, M. L., I. Nabytovych, O. Hrytsai) about the excited problem are given. According to the classification of such literary scholars as I. Bezpechnyi, V. Paharenko, N. Ferentz and others lyrical, journalistic, philosophical and historical authorial indents are singled out for consideration. The naturalness of the introduction of such designs in the narratives "Submissive Person", "Brother", "Khazar", "On the Elder", "Bird of the High Flight", "Minerva" is argued. Doubts about the artistic expediency of wide-ranging author's indentations in the short stories "Roksolana", "Turn of the cossack Michael Smilez" are expressed. A positive influence on the perception of the content of the constructs, their polemical, paradoxical, and aphoristic saturation was noted. The presence of author's indentations in both collections of the writer is compared. Bright examples of the indentations are masterful concentrations of human feelings and emotions. An attempt is made to perceive the mentioned problem in the light of the Visnyk discourse, namely, in the context of the novels of Yurii Klen, U. Samchuk, and Y. Lypa. The results of the study open up new perspectives of scientific understanding of author's indentations as a widespread phenomenon in the works of Ukrainian emigrational literature in general.

Keywords: author's position; author's digression; lyrical digression; journalistic digression; philosophical digression; historical digression; polemic; Visnyk discourse.

АВТОРСКИЕ ОТСТУПЛЕНИЯ КАК РЕПРЕЗЕНТАЦИЯ АВТОРСКОЙ ПОЗИЦИИ В МАЛОЙ ПРОЗЕ ЛЕОНИДА МОСЕНДЗА

Владимир Радзиевский

Ровенская классическая гимназия «Престиж», Украина

Статья посвящена теме функционирования авторских отступлений в текстах малой прозы Леонида Мосендза, яркого представителя вестниковского круга писателей. Проблема рассматривается в контексте общей авторской позиции. Цель статьи — выявление художественных особенностей указанных внефабульных приемов в новеллах сборников «Человек покорный» и «Возмездие». Определено, что обращение к такой нарративной стратегии обусловлено стремлением к убедительности дискурса. Согласно классификации таких литературоведов, как И. Безпечный, В. Пахаренко, Н. Ференц и др., выделены к рассмотрению лирические, публицистические, философские и исторические авторские отступления. Аргументирована естественность введения подобных конструкций в новеллах «Человек покорный», «Брат», «Хазарин», «На создание», «Птица высокого полета», «Минерва». Высказано мнение относительно художественной целесообразности пространственных авторских отступлений в новеллах «Роксолана», «Поворот казака Майкла Смайла». По сравнению с новеллами сборника «Человек покорный» в «Возмездии» эти нарративные компоненты отличаются большей лаконичностью, «завуалированностью» в художественную ткань текстов. Отмечено положительное влияние на восприятие содержания конструкций свойственных им полемичности, парадоксальности, афористической насыщенности. В основном все отступления отданы рассказчику, который воспринимается неотъемлемо от фигуры автора. В выводах отмечается, что авторские отступления, размышления новелл Л. Мосендза не перегружают восприятие текста, являются естественным компонентом общей языковой партитуры. Прослеживается попытка принять указанную проблему в свете вестниковского дискурса, а именно — в контексте новеллистики Юрия Клена, У. Самчука, Ю. Липы. Результаты исследования открывают новые перспективы научного осмысления авторских отступлений как распространенного явления в произведениях малой прозы эмиграционной украинской литературы в целом.

Ключевые слова: авторская позиция; авторские отступления; лирические отступления; публицистические отступления; философские отступления; исторические отступления; внефабульные приемы; полемичность; вестниковский дискурс.

Стаття надійшла до редколегії 13.02.2019